

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 106 74 Αθήνα. Τηλ: 210-7233221-2, 210-7233216,

Fax: 210 7233217. E-mail: info@nchr.gr

<p>Η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου κατά του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας και στα Θεμελιώδη Δικαιώματα¹</p>

Η ΕΕΔΑ παρακολουθεί και συμμετέχει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις συζητήσεις σχετικά με την δημιουργία Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα. Οι παρατηρήσεις που ακολουθούν διαμορφώθηκαν στη βάση του περιεχομένου της δημόσιας ακρόασης περί του νέου αυτού Οργανισμού, η οποία έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες στις 25 Ιανουαρίου 2005. Σημειώνεται ότι οι παρατηρήσεις αυτές ακολουθούν, σε γενικές γραμμές, το πνεύμα του σχετικού κειμένου το οποίο συντάχθηκε από την Ευρωπαϊκή Ομάδα των Εθνικών Επιτροπών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και θα πρέπει να εξεταστούν σε συνδυασμό με αυτό το τελευταίο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Μετά από απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών της Ε.Ε., το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο κατά του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας (EUMC) άρχισε να λειτουργεί το 1998 με έδρα την Βιέννη. Σήμερα η δράση του αναπτύσσεται προς 4 κατευθύνσεις: (i) συγκέντρωση δεδομένων για τον ρατσισμό από τα Κράτη-Μέλη της Ε.Ε., (ii) έρευνες για τα αίτια, την εξέλιξη και την έκταση του ρατσισμού, (iii) διάδοση πληροφοριών και καλών πρακτικών για την αντιμετώπιση του ρατσισμού και (iv) διατύπωση προτάσεων και συμπερασμάτων για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα Κράτη-Μέλη.

¹ Συντάκτης: κ. Ι. Κτιστάκης, αν. εκπρόσωπος της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στην ΕΕΔΑ με τη συνεργασία της κ. Χριστίνας Παπαδοπούλου, Επιστημονικής Συνεργάτιδας της ΕΕΔΑ. Το σχετικό κείμενο εγκρίθηκε από την αρμόδια ειδική ομάδα εργασίας της ΕΕΔΑ.

2. Στις 13 Δεκεμβρίου 2003 οι αρχηγοί Κρατών και κυβερνήσεων των Κρατών-Μελών της Ε.Ε. «αποφάσισαν να οικοδομήσουν επί του υπάρχοντος Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου κατά του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας και να διευρύνουν την αποστολή του για να μεταβληθεί σε Οργανισμό για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Human Rights Agency)».

3. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε στις 25 Οκτωβρίου 2004 ένα κείμενο προβληματισμών για τη μορφή, τις αρμοδιότητες κ.λ.π που θα λάβει ο νέος οργανισμός. Η δημόσια διαβούλευση για το θέμα αυτό θα ολοκληρωθεί με τη δημόσια ακρόαση που διοργανώνει η Επιτροπή στις 30 Νοεμβρίου 2004 στις Βρυξέλλες.

4. Στην τελευταία Σύνοδο Κορυφής (Βρυξέλλες, 4/5 Νοεμβρίου 2004), οι αρχηγοί Κρατών και κυβερνήσεων επαναβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για την καταπολέμηση του ρατσισμού και, ταυτόχρονα, χαιρέτισαν τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 25^{ης} Οκτωβρίου 2004 για την «*διεύρυνση της αποστολής του Παρατηρητηρίου*».

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΕΞΕΤΑΣΙΝ

5. Ο νέος Οργανισμός έρχεται να προστεθεί σε σειρά κοινοτικών οργάνων που έχουν επιφορτισθεί με το δικαιοδοτικό και πολιτικό έλεγχο της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου (Δικαστήριο, Διαμεσολαβητής, Ευρωκοινοβούλιο κλπ). Τούτο το δεδομένο έχει κεντρική σημασία για την αποτελεσματικότητα και την συμπληρωματικότητα του Παρατηρητηρίου με τις νέες αρμοδιότητες, και είναι ένα σημαντικό στοιχείο προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης μίας κουλτούρας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ευρώπη, όσο και της ανάπτυξης της συνείδησης του Ευρωπαίου Πολίτη σε μία Ευρώπη- «δήμο», πόσω μάλλον κατά τη στιγμή που αυτοί οι στόχοι υφίστανται ισχυρές πιέσεις κάτω από την απειλή της τρομοκρατίας και των συνακόλουθων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων.

Πρώτο ζήτημα: η έκταση των αρμοδιοτήτων

6. Προτείνεται να έχει ευρεία αρμοδιότητα ελέγχου. Αρμοδιότητα, δηλαδή, όχι μόνον επί του κοινοτικού πεδίου (κοινοτικές πολιτικές, πράξεις κοινοτικών οργάνων και πράξεις Κρατών-Μελών όταν τα τελευταία εφαρμόζουν το κοινοτικό δίκαιο, καλύπτοντας δηλαδή και τους τρεις πυλώνες της Ένωσης, σύμφωνα και με το

άρθρο II-111 του μελλοντικού Ευρωπαϊκού Συντάγματος) αλλά και επί του εθνικού πεδίου (όταν τα Κράτη-Μέλη δρουν αυτόνομα, πέραν του κοινοτικού πλαισίου), καθόσον αυτό είναι αναγκαίο για την εφαρμογή του άρθρου 7 της Συνθήκης της Ένωσης.

Δεύτερο ζήτημα: ο κατάλογος των δικαιωμάτων

7. Προτείνεται οι αρμοδιότητες ελέγχου να εκτείνονται σε όλα τα δικαιώματα που περιλαμβάνει ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, σε συνδυασμό με το «ευρωπαϊκό κεκτημένο», καλύπτοντας το χάσμα μεταξύ αρχών και πρακτικών σε σχέση με το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρώπη. Η ευρεία αυτή αρμοδιότητα πρέπει να συνδυάζεται με μία ιδιαίτερη έμφαση στον αγώνα κατά του ρατσισμού. Και τούτο διότι, αφ' ενός κάτι τέτοιο προκύπτει από τη γραμματική ερμηνεία των δεσμεύσεων των αρχηγών Κρατών και κυβερνήσεων, αφ' ετέρου υπάρχει ήδη η σοβαρή συσσωρευμένη εμπειρία των επτά ετών δράσης του Παρατηρητηρίου. Και ένα πρόσθετο επιχείρημα: δεδομένου ότι το πρόγραμμα της Χάγης για την ανάπτυξη της συνεργασίας στον τομέα των εσωτερικών υποθέσεων και της δικαιοσύνης βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη (βλ. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου , Βρυξέλλες, 4/5 Νοεμβρίου 2004) δε πρέπει σε καμία περίπτωση να δοθεί η εντύπωση ή (ακόμα χειρότερα) η νομική βάση για τη συγκάλυψη των ρατσιστικών κρουσμάτων στην Ένωση. Σε κάθε περίπτωση, ο Οργανισμός θα πρέπει να προσδιορίζει ο ίδιος τις προτεραιότητες του στο ετήσιό του πλάνο.

Τρίτο ζήτημα: ο έλεγχος θα αφορά και τις τρίτες χώρες;

8. Προτείνεται η αρμοδιότητα του Οργανισμού να περιορίζεται στην ΕΕ και τα Κράτη-Μέλη της (συμπεριλαμβανομένων και των υποψηφίων χωρών), εκτός κι αν ορισθεί διαφορετικά με ειδική συμφωνία της Ένωσης με συγκεκριμένη τρίτη χώρα. Το γεωγραφικό εύρος του Οργανισμού θα πρέπει, φυσικά, να εκτείνεται στις δραστηριότητες της Ένωσης σε τρίτες χώρες, που εμπίπτουν στον 2^ο πυλώνα.

Τέταρτο ζήτημα: αρμοδιότητες/δραστηριότητες

9. Προτείνεται να συνεχιστεί η συλλογή δεδομένων για τα θεμελιώδη δικαιώματα, η εκπόνηση ειδικών μελετών και η ανάλυσή τους, με έμφαση πάντοτε στο ρατσισμό (βλ. και προηγούμενος παρ. 8). Τούτο θα επιτυγχάνεται σε συνεργασία με τα ακόλουθα όργανα: το Συμβούλιο της Ευρώπης (ένας εκπρόσωπος της ECRJ

μετέχει ήδη *ex officio* στο προεδρείο του Παρατηρητηρίου), τις ευρωπαϊκές εθνικές επιτροπές δικαιωμάτων του ανθρώπου (ένας εκπρόσωπός τους να μετέχει *ex officio* στο προεδρείο του νέου οργανισμού), το δίκτυο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και το δίκτυο RAXEN, που ήδη λειτουργεί στο πλαίσιο του Παρατηρητηρίου. Το παράδειγμα της σχέσης του ECRI με το EUMC θα πρέπει να αποτελεί τον οδηγό για τις μελλοντικές σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Με αυτόν τον τρόπο διασταυρώνεται η βασιμότητα των δεδομένων που θα συλλεχθούν. Τονίζεται ότι η βασιμότητα των δεδομένων αυτών πρέπει να είναι το κυριότερο χαρακτηριστικό τους διότι αν δε συμβαίνει αυτό, τότε οι σχετικές κοινοτικές πολιτικές (κυρίως το πρόγραμμα της Χάγης για την ανάπτυξη της συνεργασίας στον τομέα των εσωτερικών υποθέσεων και της δικαιοσύνης) θα καταστούν άστοχες. Ένα τέτοιο σχήμα συνεργασίας θα επιτρέψει την αποφυγή επικάλυψης αρμοδιοτήτων, πράγμα το οποίο θα οδηγούσε στην αποδυνάμωση της συνολικής προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρώπη, υπονομεύοντας την ασφάλεια δικαίου και ευνοώντας πρακτικές καιροσκοπικής επιλογής οργάνου παροχής προστασίας (*forum shopping*).

10. Δεύτερη αρμοδιότητα θα πρέπει να είναι η διατύπωση γνώμων και αναλύσεων προς τα κοινοτικά Κράτη αλλά και η παρακολούθηση της συμμόρφωσης τους προς αυτές. Κάτι ανάλογο ισχύει ήδη στο εθνικό επίπεδο με την (αντίστοιχη) αρμοδιότητα των εθνικών επιτροπών για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

11. Τέλος, προτείνεται η διάχυση όλων των δεδομένων, αναλύσεων και γνώμων από τον Οργανισμό. Η ενημέρωση της κοινωνίας των πολιτών θα βοηθήσει το έργο της τελευταίας και, συγχρόνως, θα ενισχύσει το έργο του ίδιου του Παρατηρητηρίου μέσω τυχόν επικοινωνιακής κριτικής.

12. Θα μπορούσε ακόμη να εξεταστεί το ενδεχόμενο, να έχει ο οργανισμός δυνατότητα παρέμβασης ως *amicus curiae*, ενώπιον ευρωπαϊκών δικαιοδοτικών οργάνων, όπως επίσης και το δικαίωμα να προκαλεί δικαστικούς αγώνες για θέματα δημοσίου συμφέροντος ενώπιον των ίδιων οργάνων.

Πέμπτο ζήτημα: δομή/ανεξαρτησία

13. Οι Αρχές των Παρισίων συνιστούν πλουραλισμό στη σύνθεση, και ανεξαρτησία των Επιτροπών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η ανεξαρτησία του νέου Οργανισμού πρέπει να διασφαλιστεί. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί μέσω της

ενίσχυσης των ήδη ισχυόντων προϋποθέσεων για συμμετοχή στο Διοικητικό Συμβούλιο του EUMC: πέραν των εκπροσώπων του Ευρωκοινοβουλίου, της Επιτροπής και της ECRI, οι οποίοι ήδη μετέχουν *ex officio* στο προεδρείο του EUMC, προτείνεται οι εκπρόσωποι των Κρατών-Μελών που επίσης θα συμμετέχουν σε αυτό, να ορίζονται από τις αντίστοιχες Εθνικές Επιτροπές Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μεταξύ των μελών τους, ή, αν ορισμένα Κράτη-Μέλη δεν έχουν ακόμα εθνικές επιτροπές, από ισοτίμη ανεξάρτητη αρχή. Τα της συμμετοχής στην Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ για την προστασία των προσωπικών δεδομένων παρέχουν κατάλληλο πρότυπο.

Εναλλακτικά, προτείνεται να μετέχει (*ex officio*) και ένας εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ομάδας των Εθνικών Επιτροπών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Δε συνιστάται η σύσταση και άλλου οργάνου πέραν των υπαρχόντων (Διοικητικό Συμβούλιο, Προεδρείο, Διευθυντής).